

Vzdělaný panovník

Knižní kultura přelomu 14. a 15. století byla spjata s rukopisnou knihou. S rozvojem sítě farních škol a po vzniku pražské univerzity roku 1348 se šířila také alfabetaizace ve společnosti. Klášterní písařské dílny (skriptoria) už nebyly jediným místem, kde se šířila psaná kniha opisem. Vedle nákladných iluminovaných liturgických knih a knih pro vysoké církevní hodnostáře, vznikala celá řada knih náboženského, světského i vědeckého charakteru pro nejvyšší sociální vrstvy jako byli král, vysoce postavení dvořané, bohatí šlechtici a měšťané.

Ačkoliv víme, že Karel IV. byl vzdělaný a sečtělý panovník, o jeho synech a dcerách se v tomto ohledu mnoho nemluví. Přitom aktivní vícejazyčnost, sečtěllost a vzdělání byly vlastní Václavu IV., tak i jeho mladšímu bratru Zikmundovi. Totéž snad platí i o starší sestře, pozdější anglické královně Anně České (1366–1376).

Oproti svému otci, který sice knihy vlastnil, ale většinou je daroval jako základ klášterních či kolejních knihoven, tak Václava IV. už můžeme nazvat bibliofilem. Pro svou vášeň sbírání krásných knih byl patrně inspirován svým starším bratrancem francouzským vévodou Janem z Berry (1340–1416).

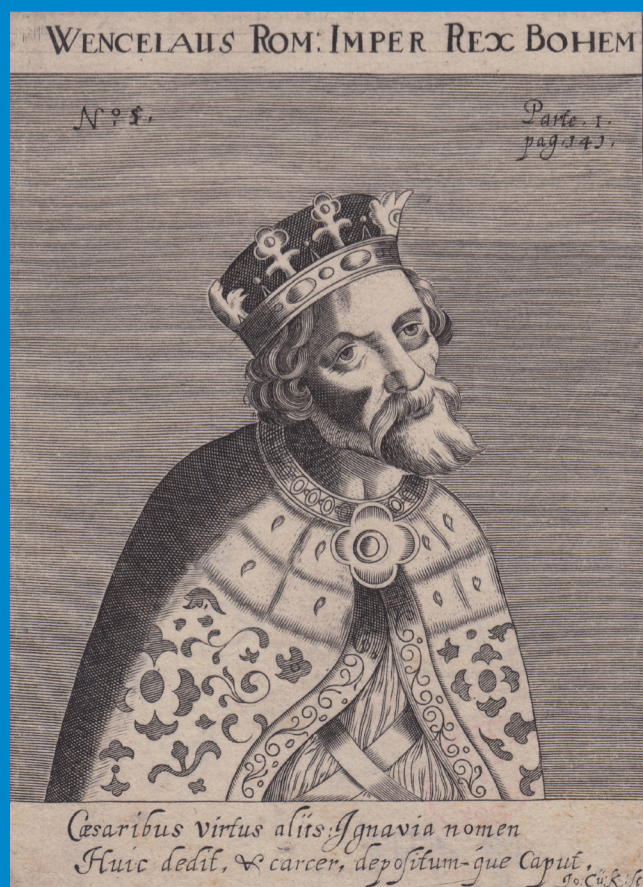
Dochovaných knih z Václavovy knihovny není mnoho, neboť knihovna byla po králově náhlé smrti a v polických zmatcích začínající husitské revoluce rozchváčena. Přesto do dnešních dnů můžeme s Václavem IV. spojit řadu knih dochovaných v zahraničních knihovnách. Velký zájem na sebe poutá německá bohatě ilustrovaná Bible, německý Žaltář s výkladem Mikuláše z Lyry, německý překlad Pavlových epištol, německá rytířská epická báseň Willehalm sepsaná od Wolframa von Eschenbach s rozšířením od Ulricha von Türrheim. Bohatě iluminované jsou také latinské práce jako například Vídeňský astronomický atlas, opis Zlaté buly Karla IV. a spis o tažení do Itálie. Několik rukopisů se sice k osobě Václava IV. vztahuje, ale zdali byly také ve vlastnictví Václava IV., je sporné. Jsou to katalog válečných strojů a vynálezů Bellifortis Konráda Keysera z Eichstätta, latinská kniha hodinek s vyobrazením královského páru Václava IV. a Žofie, iluminovaný londýnský exemplář Mandevillova cestopisu.

Příslušnost ke králově knihovně prozrazují charakteristické znaky a symboly, které se v rukopisech a iluminacích opakují. Jsou to především písmena W a E, zobrazení samotného krále Václava IV. (sedícího na trůně, ale také uvězněného v písmenech jako v kládě, při koupeli s lazebnicemi apod.), ledňáčka, divých mužů a lazebnic. To vše doprovází Václavova deviza (tedy heslo) „toho bzde toho“ s dosti nejednoznačným významem. V poslední době převládá názor, že se jedná o dobový překlad latinského ustáleného spojení in saecula saeculorum.

Zájem o iluminace z Václavových rukopisů, zvláště z šestidílné německé bible, byl již znám na konci 18. století.

O dobovém českém iluminátorském umění Václavovy doby si můžeme udělat představu z pontifikálu Albrechta ze Šternberka.

Václava doba přála rytířské i jiné beletristické literatuře, z níž se nám dochoval i tento opis staročeského Tristrama v beletristickém konvolutu vedle Dalimilovy kroniky, Trojanské kroniky, Tkadlečka, Cestopis tzv. Mandevillova cestopisu.

Rytina Johanna Conrada Klüpfela ze 17. století. Pro knihu Theobalda Zachariase Hussiten-Krieg z roku 1621 vznikl celý cyklus rytin od známého rytce rudofinské doby Johanna Conrada Klüpfela. Cyklus je složen nejen z podobizen panovníků, ale také z osobností spojených s husitským hnutím jako Hus, Jeroným Pražský a Prokop Holý apod.

